

Hand-out

Deskundigengroep democratisch tekort

Wie zijn wij?

De deskundigengroep is in 2024 door het Interparlementair Koninkrijksoverleg gemandateerd om, als breed geschakeerde groep van onafhankelijke wetenschappelijke deskundigen, bestaande en nieuwe voorstellen ter vermindering van het democratisch tekort binnen het Koninkrijk in kaart te brengen, te analyseren en samen te vatten.

In februari 2026 is de groep formeel met haar werkzaamheden van start gegaan. De groep bestaat uit vier deskundigen, elk voorgedragen door één van de landen van het Koninkrijk: dr. Aubrich Bakhuis (Curaçao), dr. Rachnilda Arduin (Sint Maarten), mr. Johan Sjiem Fat (Aruba) en prof. dr. Leonard Besselink (Nederland). De deskundigengroep wordt bijgestaan door een secretaris, mr. Gytha Boerwinkel, ter beschikking gesteld door de Staten-Generaal.

dr. Aubrich Bakhuis
Voorzitter

dr. Rachnilda Arduin

mr. Johan Sjiem Fat

prof. dr. Leonard Besselink

Werkwijze

- De deskundigengroep komt elke 3 weken (online) bijeen;
- Gezamenlijke bespreking en analyse van thema's;
- Gesprekken met externe deskundigen uit verschillende disciplines;
- Werkbezoeken (Nederland, Aruba, Curaçao en Sint Maarten).
- Focuspunten: bredere (historische) context, drempels en knelpunten identificeren, versterking samenwerking binnen het Koninkrijk.

Dimensies democratisch tekort

De deskundigengroep definieert het democratisch deficit binnen het Koninkrijk langs 5 afzonderlijke dimensies:

- **Representatie**
- **Invloed**
- **Controle, verantwoording en rekenschap**
- **Machtsevenwicht**
- **Capaciteit**

Inventarisatie aangedragen voorstellen

Op basis van rapporten, Kamerstukken, wetenschappelijke literatuur en adviezen uit de periode 2000–heden heeft de deskundigengroep eenendertig (31) voorstellen geïdentificeerd. Op de volgende bladzijdes worden deze aangedragen voorstellen uiteengezet.

Een aantal opmerkingen hierbij:

- De voorstellen zijn gecategoriseerd langs de vijf dimensies van het democratisch deficit: (i) representatie; (ii) invloed; (iii) controle, verantwoording en rekenschap; (iv) machtsevenwicht; en (v) capaciteit.
- Het betreft een *voorlopige* lijst met een *voorlopige* indeling. Daar waar voorstellen meerdere dimensies raken, is gekozen voor de dimensie waaronder het voorstel het meest treffend valt.
- Individuele wetenschappers zijn als bron vermeld waar zij een voorstel hebben ingebracht dat niet reeds in rapporten of adviezen voorkomt.

Representatie: Wie is aanwezig en wie heeft een stem? Gaat over de democratische betrokkenheid van Caribische burgers bij besluitvorming op Koninkrijksniveau.

Invloed: Kan er worden meegepraat? Gaat over toegang tot en deelname aan besluitvormingsprocessen.

Controle, verantwoording en rekenschap: Kan er rekenschap worden gevraagd? Gaat over het vermogen om toe te zien op de uitoefening van macht en verantwoording te eisen over genomen beslissingen.

Machtsevenwicht: Wie heeft de finale zeggenschap? Gaat over de structurele verdeling van beslissingsmacht tussen de landen, inclusief de mogelijkheid om eenzijdige besluitvorming te blokkeren.

Capaciteit: Kan er effectief worden deelgenomen? Gaat o.a. over de middelen, kennis en institutionele infrastructuur die nodig zijn om de andere vier dimensies in de praktijk te kunnen waarmaken.

REPRESENTATIE

1. Nederlanders woonachtig in de Caribische landen worden het actief kiesrecht voor de Tweede Kamer toegekend. **Bron:** *Werkgroep- Jessurun (2004); Raad van State (2004); Notitie Bijleveld-Schouten (2007); Commissie Democratisch Deficit (2009); Raad van State (2024)*

2. Statenleden mogen deelnemen aan de verkiezing van de leden van de Eerste Kamer. **Bron:** *Commissie Democratisch Deficit (2009)*

3. Een apart parlement voor het Koninkrijk dat uitsluitend debatteert en stemt over Koninkrijksaangelegenheden. **Bron:** *Werkgroep-Martina (2000); Werkgroep- Jessurun (2004); Notitie Bijleveld-Schouten (2007)*

4. Het 'Deense model' waarin het Nederlandse parlement wordt aangevuld met Caribische zetels (integratie, geen apart orgaan). **Bron:** *Veenendaal (2025)*

INVLOED

5. Voorafgaand aan de schriftelijke behandeling van rijkswetten, dient er eerst mondeling overleg tussen Statenleden en Kamerleden plaats te vinden. **Bron:** *Werkgroep-Martina (2000); Notitie Bijleveld-Schouten (2007)*

6. Vaker inzet van bijzondere gedelegeerden en inhoudelijk verslag indienen bij de behandeling van rijkswetten. **Bron:** *Werkgroep-Martina (2000); Notitie Bijleveld-Schouten (2007); Commissie Democratisch Deficit (2009); Raad van State (2011); Raad van State (2024)*

7. De Staten dienen afspraken met de eigen regeringen te formaliseren om via de Gevolmachtigde Minister amendementen, wetswijzigingen en initiatieven in te dienen. **Bron:** *Werkgroep-Martina (2000)*

8. Het recht van initiatief toekennen aan de Staten. **Bron:** *Notitie Bijleveld-Schouten (2007); Raad van State (2016)*

9. Een zelfstandig recht van initiatief en amendement toekennen aan de leden van de Staten (vergelijkbaar met art. 82 Gw). **Bron:** *amendement-Bikker (2016)*

10. Bijzondere gedelegeerden mogen gelijk aan de Gevolmachtigde Minister een voordracht tot een voorstel van rijkswet doen (vergelijkbaar met art. 15 Statuut). **Bron:** *amendement-Bikker (2016)*

11. Bijzondere gedelegeerden krijgen een beperkt stemrecht in beide Kamers. **Bron:** *Notitie Bijleveld-Schouten (2007)*

12. Bij elk voorstel van rijkswet betreffende de goedkeuring van een verdrag, dient helder aangeven worden wat het belang is voor de Caribische landen. **Bron:** *Werkgroep-Martina (2000)*

13. Geen Algemene Maatregel van Rijksbestuur zonder wettelijke grondslag. **Bron:** *Werkgroep-Martina (2000); Commissie Democratisch Deficit (2009); initiatiefvoorstel-Van Oven (2023)*

14. Afspraken maken en vastleggen over de totstandkoming en beëindiging van consensus-rijkswetten (middels rijkswet, onderlinge regeling of interinstitutioneel akkoord). **Bron:** *Raad van State (2006); Commissie Democratisch Deficit (2009); Raad van State (2024)*

15. Rijkswet houdende een draaiboek voor de rijksregelgeving, en over het algemeen heldere afspraken maken over de uitvoering van Koninkrijksaangelegenheden. **Bron:** *Broekhuijse (2012)*

16. De Staten van elk van de Caribische landen krijgen een permanente liaison bij de Staten-Generaal. **Bron:** *Commissie Democratisch Deficit (2009)*

CONTROLE, VERANTWOORDING EN REKENSCHAP

17. Bijzondere gedelegeerden krijgen ook een rol bij de controlerende taak van de Tweede Kamer. **Bron:** Raad van State (2011); Motie Koolmees/Hachchi (2011); Raad van State (2024)

18. Instellen van een onderraad. **Bron:** Werkgroep-Jessurun (2004); Raad van State (2011)

19. Instellen van een Koninkrijkssecretariaat of Koninkrijksdienst. **Bron:** Werkgroep-Jessurun (2004); Comité Koninkrijksrelaties (2004); Raad van State (2006); motie Leerdam (2010); Raad van State (2011); Motie Koolmees/Hachchi (2011); Conclusies Koninkrijksconferentie (2011);

20. De Gevolmachtigde Ministers dienen vaker gebruik maken van artikel 12 Statuut, intern appel. **Bron:** Raad van State (2004); Raad van State (2011)

21. De rol en de positie van de Gevolmachtigde Minister in de Rijksministerraad dient verstevigd te worden. **Bron:** Raad van State (2024)

22. De Caribische landen dienen de Raad van State bij Koninkrijksaangelegenheden te benutten door om een voorlichting te vragen over de verenigbaarheid met het Statuut. **Bron:** Raad van State (2011)

23. Elk jaar wordt een beleidsstuk 'Staat van het Koninkrijk' naar de Kamer gestuurd. Dit dient als basis voor een debat over het Koninkrijk. **Bron:** Commissie Democratisch Deficit (2009)

24. Instellen van een interparlementaire commissie. **Bron:** Werkgroep-Martina (2000); Notitie Bijleveld-Schouten (2007)

MACHTSEVENWICHT

25. Instellen van een onafhankelijke geschillenbeslechting. **Bron:** *Werkgroep-Martina (2000); Raad van State (2006); amendement Wever/Thijssen (2010); Raad van State (2011); IPKO afsprakenlijst (2015); motie Van Laar (2015); Rijkswet geschillenregeling (2019); Raad van State (2024); initiatiefvoorstel Thijssen (2025)*

26. Absoluut vetorecht voor de Gevolmachtigde Minister inzake lokale aangelegenheden. **Bron:** *Santos do Nascimento (2016)*

27. Bij verdragen die uitsluitend in de Caribische landen gelden, dient de uitdrukkelijke goedkeuring via landsverordening geregeld te worden. **Bron:** *Werkgroep Martina (2000)*

28. De Staten van elk van de Caribische landen bepalen of uitdrukkelijke goedkeuring (bij rijkswet) noodzakelijk is bij verdragen die hen raken. **Bron:** *Raad van State (2011)*

CAPACITEIT

29. Vrijwillige samenwerking op het terrein van autonome aangelegenheden (goed onderwijs, armoedebestrijding). **Bron:** Raad van State (2024)

30. Onderzoek en maak gebruik van digitale mogelijkheden voor bijzondere gedelegeerden. **Bron:** Werkgroep-Martina (2000); Commissie Democratisch Deficit (2009); Raad van State (2011); Raad van State (2024)

31. Aparte portalwebsite voor het Koninkrijk. **Bron:** Commissie Democratisch Deficit (2009)